

3. Dade, Marie C., Matthew G.E. Mitchell, Greg Brown, and Jonathan R. Rhodes. "The Effects of Urban Greenspace Characteristics and Socio-Demographics Vary among Cultural Ecosystem Services." *Urban Forestry and Urban Greening* 49 (February): 126641. 2020. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2020.126641>.

4. Gu, Xiaokun, Qiang Li, and Satish Chand. 2020. "Factors Influencing Residents' Access to and Use of Country Parks in Shanghai, China." *Cities* 97 (February): 102501/ 2020. URL: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102501>

5. BIGHT: COASTAL URBANISM. DIVISARE. Official web cite. URL: <https://divisare.com/projects/368277-rafi-segal-a-u-bight-coastal-urbanism>

6. Топчієв О. Г. Одеський регіон : природа, населення, господарство. Одеса, 2003. Астропринт. 184 с.

7. Герасименко. В. Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.

Науковий керівник: д-р.екон.наук, доцент Петрушенко М.М.

Гуменюк Аліна Сергіївна

фахівець науково-дослідної частини, аспірант кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Здійснення діяльності з розслідування й розкриття кримінальних правопорушень вимагає від уповноважених органів та осіб чіткого дотримання принципів верховенства права і законності, що є одними з найважливіших на шляху до забезпечення та не порушення прав людини у процесі державно-владного регулювання суспільних відносин. У контексті здійснення такої діяльності та проведення процесуальних дій, зокрема й негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НС(Р)Д), як частини цієї діяльності, законними можна визнати лише ті заходи, види, порядок та підстави застосування яких чіткі й врегульовані.

Аналізуючи норми Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), які стосуються підстав проведення НС(Р)Д, зокрема положення ст. 246, яка має відповідну назву «Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій», можемо виділити декілька законодавчо встановлених підстав проведення негласних заходів у кримінальному провадженні. Так, до переліку підстав кримінальний процесуальний закон

відносить: неможливість отримання відомостей про кримінальне правопорушення та особу, яка його вчинила, в інший спосіб, крім як шляхом проведення НС(Р)Д; вчинення правопорушення відповідної категорії; наявність рішення уповноваженого суб'єкта про проведення НС(Р)Д [1].

Поряд з положеннями КПК України, у науковій літературі можна виокремити декілька підходів до переліку підстав, що є основою для проведення НС(Р)Д. Перший з них зводиться до того, що ст. 246 кримінального процесуального закону містить вичерпний їх перелік [2, с. 97-98]. Разом з тим, окремі вчені не підтримують таку точку зору [3, с. 235], що здається досить обґрунтованим, оскільки перелік підстав для застосування НС(Р)Д у кримінальному процесі є більш широким та не обмежується лише положеннями ст. 246 КПК України.

Не вдаючись у характеристику доктринальних класифікацій підстав проведення НС(Р)Д та підтримуючи позицію науковців щодо розширювального тлумачення такої категорії, доцільним вбачається розподіл відповідних підстав на категорії фактичних та юридичних. Під фактичними підставами розуміємо наявність відповідної достатньої інформації, яка дає можливість вважати, що внаслідок проведення НС(Р)Д буде отримано нові або перевірено уже наявні докази, а під юридичними – дотримання встановлених кримінальним процесуальним законодавством вимог та процедур, які уможливлюють проведення таких негласних заходів з формально-юридичної точки зору.

Що стосується блоку фактичних підстав проведення досліджуваних негласних заходів, то першою з них є наявність інформації, що потребує перевірки щодо факту вчинення кримінального правопорушення або факту підготовки до останнього [4, с. 132]. Такі відомості потребують перевірки та підтвердження шляхом проведення низки процесуальних, в тому числі й негласних (слідчих) розшукових, дій.

Ще однією фактичною підставою є наявність інформації про кримінальне правопорушення, яке вчинене невстановленими особами. Такі протиправні діяння на практиці найчастіше називають неочевидними [3, с. 126]. У цьому контексті складність проведення будь-яких процесуальних дій, особливо НС(Р)Д, полягає у необхідності пошуку додаткової аргументації для підтвердження того факту, що у обстановці, яка склалася, саме конкретна особа могла вчинити відповідне правопорушення й пропонувані до застосування процесуальні засоби будуть ефективними для встановлення істини у кримінальному провадженні, а можливі обмеження – співмірними з правами особи, щодо якої вони застосовуються.

Наступною підставою цього блоку є наявність інформації про осіб, які готують або вчинили кримінальні правопорушення. До таких осіб можуть належати виконавці, організатори, пособники і підбурювачі [4, с. 134]. За умов, коли особа, що вчинила або готується до вчинення правопорушення, відома, уповноважені органи мають можливість застосовувати більш широкий інструментарій засобів для відвернення чи припинення протиправного діяння або запобігання настанню суспільно небезпечних наслідків. Так, крім проведення НС(Р)Д та інших слідчих дій, можливим є застосування й відповідних заходів процесуального примусу з метою убезпечення суспільства від протиправної діяльності такої особи та її наслідків.

Четвертою фактичною підставою проведення НС(Р)Д у кримінальному провадженні є наявність інформації про осіб, які переховуються від органів розслідування або ухиляються від відбування кримінальної відповідальності. У разі отримання суб'єктами, що мають право на проведення НС(Р)Д, інформації про зазначених вище осіб, вони можуть проводити такі негласні заходи з метою їх розшуку [4, с. 134-135]. У контексті проведення НС(Р)Д, що здебільшого направлені на викриття найбільш серйозних кримінальних правопорушень, вказані суб'єкти можуть становити значну небезпеку для суспільства та держави, тому їх пошук й віднайдення є важливою складовою механізму забезпечення й охорони прав та свобод людини і громадянина.

Переходячи до блоку юридичних підстав проведення НС(Р)Д, варто зауважити, що вони нерозривно пов'язані та обумовлені фактичними підставами. Так, лише наявність відповідної фактичної інформації дає підстави слідчому, прокурору, іншим суб'єктам допустити можливість та в подальшому обґрунтувати необхідність проведення НС(Р)Д у конкретному кримінальному провадженні й втілити таке рішення у необхідну процесуальну форму.

У контексті характеристики юридичних підстав проведення НС(Р)Д, вважаємо за доцільне погодитися з думкою Ковалю А. А. та розглядати їх не через призму певного переліку, а у розрізі певного аспекту розуміння цілісного явища, а саме: організаційного, темпорального, персонального, процесуального та виняткового [4, с. 143].

Організаційний аспект включає низку заходів, передбачених кримінальним процесуальним законодавством, без здійснення яких неможливе проведення будь-якої НС(Р)Д [4, с. 146], зокрема внесення відомостей про правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань,

наявність рішення уповноваженого суб'єкта на проведення таких негласних заходів тощо.

У темпоральному, або строковому, аспекті НС(Р)Д можуть проводитися протягом визначеного часового проміжку з можливістю продовження такого строку у відповідному порядку [4, с. 137]. Строк проведення кожної НС(Р)Д є індивідуальним та вираховується виходячи із фактичних обставин, що склалися на момент прийняття рішення про проведення процесуальної дії, її складності, кількості учасників, необхідності виготовлення/пристосування певних засобів для її проведення.

Із точки зору персонального (суб'єктного) аспекту, юридичні підстави проведення НС(Р)Д розкриваються через правовий статус суб'єктів, що уповноважені на прийняття рішення про використання НС(Р)Д у кримінальному провадженні та їх проведення, а також відповідні повноваження таких суб'єктів до яких належать: прокурор, слідчий, слідчий суддя, оперативні підрозділи, керівник органу досудового розслідування.

Процесуальний аспект проведення НС(Р)Д розкривається через прийняття відповідного рішення у формі процесуального документа, зокрема:

- клопотання слідчого, погодженого з прокурором, про надання дозволу на проведення НС(Р)Д та звернення з ним до слідчого судді;
- ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НС(Р)Д;
- постанови слідчого, прокурора у випадках, коли відповідно до кримінального процесуального законодавства вони можуть самостійно прийняти рішення про проведення таких слідчих дій [4, с. 141];
- постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, щодо НС(Р)Д, яка передбачена ст. 272 КПК України тощо.

Виняткового аспекту юридичних підстав проведення НС(Р)Д стосуються випадки, передбачені ст. 250 КПК України, що регламентує можливість та умови проведення НС(Р)Д до постановлення ухвали слідчого судді. Так, за встановлених цією статтею кримінального процесуального закону умов, негласні заходи можуть бути розпочаті за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або рішенням прокурора з наступним обов'язковим отриманням дозволу слідчого судді на подібне втручання та необхідністю, таким чином, легалізувати отримані внаслідок проведення НС(Р)Д докази або знищити їх як такі, що отримані незаконно.

В цілому ж, підстави проведення НС(Р)Д, як фактичні, так і юридичні, мають багатокomпонентну структуру та можуть розглядатися лише з точки зору взаємопов'язаності та взаємообумовленості як набір специфічних

обставин, врахування та дотримання яких є обов'язковим при використанні у кримінальному провадженні можливостей та інструментарію НС(Р)Д.

Врахування відповідних підстав при проведенні НС(Р)Д, таким чином, є необхідністю, що стоїть між свавільним втручанням у приватність особи та обґрунтованим обмеження її прав у випадках, що чітко передбачені кримінальним процесуальним законодавством, враховуючи при цьому пріоритет прав та свобод особи й визнання людини найвищою соціальною цінністю. Адже провадження уповноваженими суб'єктами своєї діяльності лише тоді й може визнаватися таким, що спрямоване на захист прав особи, суспільства та держави від необґрунтованих протиправних посягань, коли здійснюється на встановлених законом підставах, з дотриманням необхідних вимог, заборон та обмежень з тим, щоб в межах своїх повноважень встановити істину у конкретному кримінальному провадженні, де кожна винна особа буде покарана в міру вини, а жодна невинувата – не буде піддана необґрунтованому процесуальному примусу.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України № 4651-VI від 13.04.2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2096> (дата звернення: 12.11.2022).
2. Аркуша Л. І. Деякі підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій (за КПК України від 13.04.2012 р.). *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 1. С. 97-100.
3. Тагієв С. Р. Інститут негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України : теорія і практика : монографія. Чернігів : Десна Поліграф, 2015. 512 с.
4. Коваль А. А. Забезпечення прав людини при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. 264 с.

Науковий керівник: канд.юрид.наук, доцент Волошина В. К.